

Amintiri despre un profesor drag: Emil Munteanu

Florian Boian

Era prin octombrie 1972, eram deja de un an în Cluj, student anul 2 la Informatică. Aveam curs de COBOL cu Grigor Moldovan. Asa cum era obiceiul, la început de curs nou ni se dădea o listă bibliografică. Printre autorii citați am găsit un nume: Emil Munteanu (o să îi prescurtez în continuare numele în PEM - Profesorul Emil Munteanu). A fost prima noastră "întâlnire". Ca un student conștiincios, am mers repede la biblioteca Facultății să obțin cât mai multe dintre cărțile recomandate. Printre acestea, am împrumutat și cartea Profesorului Emil Munteanu. Mi-o amintesc și azi: o carte cu coperti verzi, scoasă în condiții tipografice medii. În schimb, conținutul era pentru mine fascinant! Scrisa cu har, cu nerv și răzbătea din ea experiența bogată a autorului în domeniu.

Am aflat, la "bursa zvonurilor", mai multe delalii despre prof. Emil Munteanu. Era directorul Institutului de Tehnică de Calcul (ITC) filiala Cluj, institut înființat prin 1970 (cred). Emil Munteanu era absolvent al Facultății noastre, era profesor titular la Facultatea de Automatică și Calculatoare a UTCluj. De asemenea, preda benevol ore și la Liceul de Informatică (ulterior Tiberiu Popoviciu) și el proaspăt înființat. Emil Munteanu a fost, cam din 1956, cercetător la Institutul de Calcul Cluj. Doctoratul l-a luat, ca mulți tineri în acea vreme, în Uniunea Sovietică. A fost unul dintre primii programatori ai calculatoarelor DACICC 1 (Dispozitiv Automat de Calcul al Institutului de Calcul Cluj) și DACICC 200. Acest DACICC a fost unul din triada calculatoarelor de generația a doua construite în România în anii '50-'60. Celelalte două au fost MECIPT (Mașină Electronică de Calcul a Institutului Politehnic Timișoara) și CIFA (Calculatorul Institutului de Fizică Atomică - Măgurele - București). Iată deci o biografie incitantă și un model de urmat pentru un tânăr student în Informatică.

Au trecut câțiva ani. Am absolvit în 1975 și am fost repartizat la Carbochim Cluj. În octombrie 1975 mă caută la Carbochim profesorul meu și îndrumătorul lucrării de licență Grigor Moldovan. Acesta m-a invitat să fac parte din echipa viitorului Centru de Calcul al UBB (CCUBB) care urma să ia ființă (sau poate chiar luase ființă deja - nu mai știu exact. Grigor Moldovan a pus în funcțiune toate relațiile pe care Facultatea le avea spre a mă scoate din Carbochim și a mă duce la CCUBB înaintea celor trei ani "de producție" pe care legea de la ora respectivă îi impunea (și a reușit în iulie 1976). Dar să revenim.

În noiembrie 1975 sunt sunat de o doamnă Moiescu și sunt invitat la Directorul ITC - Emil Munteanu pentru o discuție. M-am dus pe strada Soporului, în niște barăci mai evaluate, la sediul ITC de atunci. Întru la Director: un tip potrivit de statură, cu un început "serios" de calvitie, și ceea ce m-a impresionat cel mai mult o mustață "pe oală" care îi dădea un farmec aparte. Cu o voce melodioasă, caldă și plăcută, mă întreabă, printre fumul de țigară (era pe atunci un fumător înrăit), dacă nu mă interesează să vin ca cercetător la ITC. Stiam că alți doi colegi de-ai mei, și ei absolvenți la vârful ierarhiei, erau solicitați să vină la ITC. I-am mulțumit de ofertă și i-am spus că am fost contactat deja de Grigor Moldovan spre a veni la UBB. Imi amintesc că a spus: "al dracului, Grigore (Grigor Moldovan - cu care era prieten), mi-a luat-o înainte".

Mi-a prezentat avantajele venirii la ITC: voi obține foarte repede o garsonieră sau un apartament, voi avea un salariu bun, cercetare, posibilități de a merge "afară" etc. Mi-a dat un timp de gândire. M-am consultat cu multă lume, inclusiv cu Grigor Moldovan care, parcă ca într-o oglindă a spus: "al dracului Emil - vrea să pună mâna pe tine"! Trebuia să iau o decizie și după îndelungi frământări și nopți nedormite, am hotărât: CCUBB. Cu respectul și cu jena care pot fi imaginate ușor, i-am spus (sau poate numai i-am telefonat) decizia mea. Culmea, a fost extrem de cald și de înțelegător cu

mine, a înțelege decizia mea. Mai mult, m-a invitat să vizitez ITC și să cunosc pe unii oameni de acolo. Mulțumită Profesorului Emil Munteanu m-am ales cu prieteni care mi-au rămas pe viață. Imi amintesc și acum, cu mare plăcere, de echipa de COBOL din ITC, compusă din viitorii mei prieteni Viorel Costea, Mircu Mitrov, Endre Jodal, Mihai (Mișu) Handrea, Gavrilă (Gavroș) Glodeanu, Augustin Prodan ș.a.

Iulie 1976. Ajung ing. de system și șeful exploatarei la CCUBB. Acolo întâlnesc, pe lângă angajații CCUBB, pe Filip Samoilă, Mihai Moldovan, Bela Kovacs ș.a. care erau angajați ai ITC dar care aveau locurile de muncă la CCUBB, deoarece ITC avea un mare contract de exploatare cu CCUBB. Iată deci cum ne-a apropiat viața încă o dată. În calitate de Director al ITC, Profesorul Emil Munteanu venea des pe la CCUBB și mereu ne întâlneam și aveam discuții foarte interesante, atât în profesie, cât și de altă natură. Sfaturile lui de viață, ca unul care știa foarte bine pulsul societății, erau de neprețuit pentru un tânăr naiv ca mine. Au fost nu numai sfaturi, ci și ajutoare efective pe care Profesorul Emil Munteanu mi le-a dat cu generozitate.

Imi amintesc și acum cu plăcere de micile agape de la CCUBB, petrecute cu diverse ocazii, la care Profesorul Emil Munteanu era mereu prezent, deoarece iubita lui soție, Elena Munteanu, era colegă de-a mea la CCUBB. Lui Emil Munteanu îi plăcea viața și distracțiile. Nu (cred că) avea voce, dar îi plăcea să îi cântăm "la umbra răzorului, plata rășchitorului" un fragment dintr-un cântec popular. La un moment dat, eu și cu colegul Toadere Teodor i-am propus să îi cântăm un cântec din zona lui natală - Hunedoara. A fost încântat iar noi l-am păcălit, cântând pe melodia de la "un țigan avea o iapă și căra cu ea la ceapă", de fapt nu cântând ci repetând obsesiv pe această melodie "în regiunea Hunedoara, în regiunea Hunedoara ..." până când ne-a dat un leu ca să tăcem! Iată ce atmosferă plăcută radia în jurul lui! Stia o groază de bancuri și le spunea cu mult har! Hârtia însă nu prea îmi permite să le reproduc!

Ne întâlneam lunar la ședințele de Consiliu Profesoral al Facultății, în care Profesorul Emil Munteanu era numit membru. Mereu ne spunea, nouă, celor tineri: măi băieți, faceți voi treaba asta că sunteți aleși - eu sunt numai numit". Intervențiile lui au fost mereu pline de substanță și au contribuit la bunul mers al Facultății. Tot pe atunci, mai ales când temele ședințelor erau prea politice, Profesorul Emil Munteanu imi (ne) povestea, evident în șoaptă, despre acțiunile lui ca membru al comisiei CAER pentru tehnică de calcul, despre metodele de "cercetare" impuse de sovietici etc.

Anul 1978. Facultatea reușește, după foarte mulți ani, să obțină câteva posturi noi de profesori conducători de doctorat. Printre noii conducători numiți se afla și Profesorul Emil Munteanu la specialitatea Informatică, deși era Director al ITC și nu membru plin al corpului profesoral al Facultății. Bunii noștri prieteni (al meu, al Profesorului Emil Munteanu și a multor alora), Gheorghe Coman și Grigor Moldovan îmi spun, de fapt mai mult îmi impun, să mă înscriu la doctorat la Profesorul Emil Munteanu. M-am dus la Profesorul Emil Munteanu să discut problema. M-am dus fără teamă, relațiile noastre erau deja amiabile și discutam fără reținere. Tin minte că mi-a spus: "Florine, acum nu pot să te iau, am două locuri și pile de foarte sus mi-i impun să iau pe alii doi. Dar primul loc pe care îl voi primi în viitor va fi al tău". Așa a fost. Dar nu am plecat de la el cu mâna goală: mi-a împrumutat manuscrisul unei cărți de securitate a datelor în informatică, dat lui de către Editura Dacia pentru referat. Imi spunea Profesorul Emil Munteanu că apariția acestei cărți este sub semnul întrebării, datorită titlului și conținutului care nu erau "politically correct" la ora respectivă. Într-adevăr, cartea nu a apărut niciodată, dar eu am citit multe lucruri foarte interesante din cartea aceea, al cărui / căror autor/i nu i-am aflat (deh, secretul editurii ...). Spunea că ar putea să fie pentru mine un capăt de ață.

Anii 1979 - 1980. A apărut limbajul ADA. (Eu am trecut asistent la Catedră). O echipă mixtă, Facultate + ITC, coordonată de subsemnatul și de Teodor Rus (adjunctul Profesorului Emil

Munteanu) de la ITC derulează un seminar despre spiritul ADA. Profesorul Emil Munteanu imi spune că și ADA s-ar putea să îmi fie un capăt de ață.

La acest moment pot spune că îl cunoșteam bine pe Profesorul Emil Munteanu. Un om de o mare generozitate, un altruist cum rar îți e dat să cunoști în viață. Calm dar hotărât, un manager perfect, extrem de iubit de cei din jurul lui. Si azi, după foarte mulți ani, când mă întâlnesc cu foști colaboratori de-ai lui, mulți sunt azi în poziții de vârf în mediul academic și de cercetare, ne amintim cu plăcere de Profesorul Emil Munteanu. Personal, în acea perioadă am avut de multe ori nevoie de sprijinul lui neacademic (eram un tânăr cu multe nevoi) și întotdeauna cu multă generozitate m-a ajutat. Imi amintesc, fără să pot localiza în timp și nici motivul ajutorului, că i-am solicitat ajutorul. Mi-a spus: "Florine, maine la 16.00 am ședință la Biroul municipal de Partid, acolo mă întâlnesc cu cutare și cu cutare, îi pun problema. Tu așteaptă-mă la ieșire să te pun la curent". Asta era omul: spontan, direct, eficient. Asa cum ne mărturisea, cu multă sinceritate: "Sunt și eu om, supus ispitelor și influențelor. Așa că vă cer scuze în avans dacă din această cauză o să vă nedreptățesc vreodată". Asta a fost Profesorul Emil Munteanu.

Anul 1981. Facultatea primește, în sfârșit, noi locuri la doctorat. Profesorul Emil Munteanu primește două locuri. Un loc l-am ocupat eu și altul Augustin Prodan de la ITC. Incepe periplul tezei de doctorat. Am apucat să îmi dau repede cele trei sau patru examene și cele două referate. Asta ca o consecință a discuțiilor mele cu Profesorul Emil Munteanu începând cu 1978, când el m-a sfătuit să lucrez și să mă pregătesc în avans. Din păcate, în perioada respectivă comisia CAER pentru tehnica de calcul devine foarte activă, în consecință Profesorul Emil Munteanu este mai mult plecat din țară, sau pe la București, decât în Cluj. Așa că a trebuit pur și simplu "să îl vânez" ca să pot discuta cu el.

Anii 1981 - 1985. D-na Moisescu, secretara lui, deja îmi cunoștea vocea și de cele mai multe ori la telefon îmi spunea că îi pare rău, dar "șeful" e iar "afară"! Unul dintre prietenii mei de la ITC, Viorel Costea, era în consiliul științific al ITC și un apropiat al lui Emil Munteanu. De la el știam o serie de elemente privind perspectivele prezenței în Cluj a Profesorului Emil Munteanu. Il sunam și parcă îl aud: "Florine, luna asta nu, că vine Ceaușescu în vizită la ITC și acum l-am văzut și eu pe șeful șef: bate cu pumnul în masă! Altă dată, într-o toamnă, îmi răspunde la telefon alt prieten, Gavrilă (Gavroș) Glodeanu care îmi zice (avea un umor teribil): "Florine, azi nu; tu nu vezi ce-i afară? E ceață, pe șefu îl dor șalele și e nervos! În ciuda acestor frâne în a avea acces la Profesorul Emil Munteanu, am reușit să ne corelăm suficient de bine și să mă apropii de finalizare cu teza. Profesorul Emil Munteanu era mulțumit de ce făceam.

Aprilie - Iunie 1986. Finalizarea tezei de doctorat. Termin de scris teza, scriu bibliografia, Profesorul Emil Munteanu aprobă. Mai îmi rămâne de scris Introducerea. A, zic, e Ok. O scriu iute și mă duc cu ea la Profesorul Emil Munteanu. Pe vremea aceea totul era scris de mână înainte de a bate teza la mașină. Îi duc foile cu Introducerea. Le ia, se uită fugitiv peste ele, fără ochelari (cam pe vremea aceea începuse să îi poarte). Imi cer scuze pentru scrisul meu urât. Zice, amabil, că nu scrisul meu e de vină, ci ochii lui! Dar îmi respinge introducerea. Zice: "Florine, toată lumea citește numai introducerea, cuprinsul, concluziile și bibliografia. Doar cei foarte interesați se uită și la restul conținutului. Așa că introducerea trebuie să fie foarte bine făcută. Asta nu e bine. Mai fă-o odată." Am refăcut-o și m-am dus iar la el. De data asta mi-a făcut observații pe text și m-a pus să o mai scriu o dată!

S.a.m.d, m-a pus să o rescriu de 5-6 ori! Ultima dată știu că i-am spus: "D-le Profesor, eu alta nu mai fac!". dar el: "Stai să vedem...". Si în sfârșit și-a dat OK-ul. Eram gata cu teza! Am scris un rezumat pe care l-am multiplicat în 50 exemplare, majoritatea dintre ele trimise la specialiști indicați de Profesorul Emil Munteanu și nu la prieteni de-ai mei mai tineri! Mi-a prins bine mai târziu, când viața mi-a scos în cale pe unii dintre acești specialiști, aceștia au avut un motiv în plus de a mă cunoaște.

Vineri, 6 iunie 1976 ora 21.50. A doua zi urma să susțin teza. Conform uzanțelor vremii, mi-am pregătit mai mult de 20 de planșe scrise pe cartoane mari, pe care urma să fac prezentarea tezei, în 35-40 minute. Imi scrisesem pe fiecare planșă ora la care trebuie să termin prezentarea ei (din pacate, a doua zi susținerea a întârziat 15 minute așa că vă dați seama în ce situație m-am aflat...). Incercam fără succes să fac o repetiție "snur". Evident eram destul de agitat. Sună telefonul și la telefon Profesorul Emil Munteanu. "Servus Florine, ce faci?". Vă dați seama de stupefacția mea! "Ai băut o țuică? Bea una și mergi la culcare." Culmea, aceste cuvinte m-au liniștit ca prin farmec, am dormit bine toată noaptea. Evident, și Profesorul Emil Munteanu avea emoții, eram primul lui doctor. Comisia era formată din profesori remarcabili, care îmi sunt dragi și azi: Grigor Moldovan, Dimitrie D. Stancu, Ioan Văduva de la Universitatea București și evident Profesorul Emil Munteanu. Susținerea a mers bine, Profesorul Emil Munteanu m-a instruit să mă uit la el, iar el îmi făcea semne dacă să accelerez sau să încetinesc expunerea. În timpul expunerii am amintit la un moment dat de o carte extrem de recentă despre ADA, scrisă cu Ioan Mihuț și Adrian Ivanov de la ITC. Profesorul Emil Munteanu a făcut un gest surpriză, a scos un exemplar din carte, l-a arătat publicului și mi-a scris o dedicație pe ea. Păstrez cu drag și acum această carte.

Trece cu bine susținerea, iar la masă Profesorul Emil Munteanu ne-a distrat pe toți spunând câteva bancuri "tematice". Teza mea aborda, printre altele, un soi de inversare a operațiilor de compilare și execuție a programelor, numite de mine "decompilare" și deexecuție". Cu umorul lui, Profesorul Emil Munteanu a spus ad-hoc câteva bancuri cu tematica inversării unor acțiuni, circumscrise lui "de...".

Au urmat mai mulți ani de colaborări. Imi amintesc cu plăcere de proiectul sistemului de operare "U" avându-l ca și coordonator general pe Profesorul Emil Munteanu (U de la UNIX dar și de la faimoasa echipă de fotbal a UBB numită U - eu și Profesorul Emil Munteanu fiind înfocați susținători ai ei). Proiectul era derulat de o triplă echipă: ITC Cluj condusă de Ioan Mihuț, ITC București condusă de Liviu Iftode (actualmente profesor la Rutgers University - New Jersey) și UBB condusă de subsemnatul. Noi am lucrat cu cadre didactice tinere dar și cu studenți. Imi face plăcere să spun că cel puțin trei dintre studenții de atunci sunt astăzi profesori la Facultate (Horia F. Pop, Simona (fostă Costin) Motogna, Gabi Czibula (fostă Șerban)).

Imi amintesc de situația dificilă în care s-a aflat Profesorul Emil Munteanu când la o ședință de partid de la ITC un inginer, Mircea Pușcă, s-a ridicat și a protestat împotriva dictaturii lui Ceaușescu. Ii făcusem o scurtă vizită lui Profesorul Emil Munteanu, dar m-a expediat rapid spunând că "avem probleme mari".

Vin anii 1989, 1990, ITC intră în declin (ca multe dintre cele care mergeau bine). Profesorul Emil Munteanu ne-a spus la un moment dat că va pleca din ITC: "nu vreau să semnez concedierile oamenilor pe care cu atâta trudă i-am adus și i-am format". Si a plecat.

După un scurt periplu cu înființarea unei firme de informatică, asociații s-au despărțit iar Profesorul Emil Munteanu a pornit, cu forțe proprii o mică casă de software și, foarte important, o editură de profil. Cele două firme la care a fost acționar au fost primele care au scos niște excelente cărți de informatică, umplând un mare gol în literatura de specialitate.

Cred că în jurul lui 1992 a venit, în sfârșit, profesor cu normă întreagă la Facultatea noastră. Foarte bun pedagog, a fost, literalmente, adulat de studenți. Fiind și un bun manager, a primit repede sarcini de organizare a noilor infrastructuri de comunicații și didactice care se profilau. Cu mult tact, ne-a implicat foarte mult și pe noi cei (încă) tineri și a încurajat reținerea la Facultate a celor mai buni absolvenți.

Anii petrecuți împreună la aceeași catedră au fost o adevărată încântare. A fost mereu un promotor al noului, un susținător fervent al Informaticii, căreia s-a străduit să îi dea un statut de sine stătător. La ora respectivă au fost dese dezbateri privind locul și rolul Informaticii atât în raport cu Matematica,

cât și în raport cu Ingineria, Economia și Psihologia. Unul dintre rezultatele acestor dezbateri colegiale, dar de multe ori contradictorii, a fost apariția cărții "Matematică și Informatică" scrisă de Profesorul Emil Munteanu și Ioan A. Rus, un informatician pur sânge (provenit din matematician) și un matematician pur sânge.

Atunci când Profesorul Emil Munteanu a împlinit 65 de ani s-a retras de la catedră: "băieți, acum este rândul vostru". Dar nu s-a putut îndepărta prea mult de catedră: Universitatea "Dimitrie Cantemir" i-a oferit un post de profesor unde a funcționat încă multă vreme.

În jurul anilor 2007 - 2008 am făcut demersuri și presiuni la Facultate să introducă un curs opțional de "Istoria Informaticii" (unul de istoria matematicii exista de multă vreme). Cursul a avut, și are încă, o mare căutare la studenți. Una dintre cutumele pe care le-am introdus la acest curs a fost să invităm pentru prelegeri pe "Seniorii Clujeni ai Informaticii" încă în viață. Cursurile ținute de acești "dinozauri / elefanți" ai informaticii au savoarea lor (cursul vieții face ca în prezent organizatorii de atunci să se apropie și ei ca statut de dinozauri☺).

Evident, Profesorul Emil Munteanu nu putea să lipsească de la un astfel de curs. Cursul era pentru anii terminali în ultimul semestru și derulat joia de la 8-10. De fiecare dată când l-am invitat - și am făcut-o de 2-3 ori pentru fiecare promoție, Profesorul Emil Munteanu venea cu plăcere. De regulă, unul dintre colegi - adesea Alexandru Vancea, îl transporta cu mașina. Tot de regulă, chiar cu eventuala interdicție a doamnei Elena Munteanu, joia între 8.50 - 9.00 beam câte o cafea cu Profesorul Emil Munteanu în pauza cursului. Mă bucur că la un moment dat i-am cerut îngăduința Profesorul Emil Munteanu să îl filmăm în timpul cursului. Am și acum DVD-ul cu înregistrarea, îl dau și familiei care va decide dacă să îl facă public sau nu.

Imi amintesc și nu voi uita niciodată acel joi din aprilie 2009. Profesorul Emil Munteanu îmi spune la cafea în pauza cursului că analizele lui medicale sunt extrem de proaste, că face un tratament foarte scump dar că sunt slabe șanse... A spus-o firesc, dar pe mine m-a năucit vestea. La 9.50 când s-a terminat cursul, studenții l-au aplaudat frenetic pe Profesorul Emil Munteanu. Colegul Alexandru Vancea l-a luat să-l ducă acasă.

A fost ultima dată când am stat de vorbă împreună. Eu am mai rămas puțin cu studenții să rezolv ceva probleme organizatorice. Imediat după ieșirea Profesorului Emil Munteanu, studenții efectiv m-au copleșit cu mulțumiri că le-am adus un astfel de profesor la acest curs. Atunci, cred că pentru prima dată în viață, nu am mai rezistat și am izbucnit în lacrimi de față cu studenții. Le-am spus pe scurt cumplita veste pe care o aflasem cu o oră în urmă. Vă imaginați reacția lor.

Noiembrie 2009, tot într-o joi, mă aflu la Universitatea Maribor din Slovenia cu o delegație de la UBB. Joia dimineața, la ieșirea din hotel mă sună din țară colegul Militon Frențiu care îmi anunță cumplita veste că Profesorul Emil Munteanu a încetat din viață. Noroc că înmormântarea era sâmbătă. Toată ziua de vineri am gonit aproape fără pauză cu microbuzul spre țară. Am ajuns. A doua zi funeralii, unde mi s-a cerut să iau cuvântul. Mărturisesc că nu am avut puterea să pregătesc un discurs elaborat și elevat. Am vorbit liber câteva minute și am încheiat povestind îndoliatei asistențe despre ultima noastră întâlnire și despre ultima lui întâlnire cu studenții, așa cum am relatat-o puțin mai sus.

Acesta a fost omul și Profesorul Emil Munteanu. Imaginea lui caldă rămâne o vie și plăcută amintire.

Prof. dr. Florian Boian